

021
H28

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

C.Z.U. 021.89 (478) : 321.7(478)

HARJEVSCHI MARIANA

**EVOLUȚIA POLITICILOR ÎN SISTEMUL NAȚIONAL
AL BIBLIOTECILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA**

**572.02. INFODOCUMENTARE; BIBLIOTECONOMIE
ȘI ȘTIINȚA INFORMĂRII**

Autoreferatul tezei de doctor în științe ale comunicării

Chișinău, 2014

[09.1 + 02.89] (478) (043.2) = 135.1
Politici bibliotecarice
Legislație de b-ce

Teza a fost elaborată în cadrul Catedrei *Biblioteconomie și Asistență Informațională* a Facultății de *Jurnalism și Științe ale Comunicării* a *Universității de Stat din Moldova*.

Conducător științific:

ȚURCAN Nelly, doctor habilitat în sociologie, conferențiar universitar (Universitatea de Stat din Moldova)

Referenți oficiali:

- 1) **REPANOVICI Angela**, doctor, profesor universitar (Universitatea "Transilvania" din Brașov, România)
- 2) **MARTIN Eugen**, doctor în pedagogie (Î.S. MoldData)

Componența consiliului științific specializat:

- 1) **MARIN Constantin**, președinte, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar (USM)
- 2) **GUZUN Mihail**, secretar științific, doctor în filologie, conferențiar universitar (USM)
- 3) **PETRENCU Anatol**, doctor habilitat în istorie, profesor universitar (USM)
- 4) **MORARU Victor**, doctor habilitat în politologie, profesor universitar (AȘM)
- 5) **KULIKOVSKI Lidia**, doctor în pedagogie, conferențiar universitar (BM „B.P. Hasdeu”)
- 6) **AVRAM Monica Olivia**, doctor în filologie (Târgu-Mureș, România)

Susținerea va avea loc la 20 noiembrie 2014, ora 14.00, în ședința Consiliului Științific Specializat D 30.572.02 – 03 în cadrul Universității de Stat din Moldova, str. A. Mateevici 60, sala 222, bloc IV, Chișinău.

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Universității de Stat din Moldova (Chișinău, str. A.Mateevici, 60) și la pagina web a C.N.A.A. (www.cnaa.md).

Autoreferatul a fost expediat la 18 octombrie 2014

Secretar științific
al Consiliului Științific Specializat,
dr. în filologie, conf. univ.

 Guzun Mihail

Conducător științific:
dr. habilitat în sociologie, conf. univ.

 Țurcan Nelly

Autoare
© **Harjevschi Mariana, 2014**

 Harjevschi Mariana

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei investigate. Performanțele tehnologice și cele informaționale din ultimul timp au oferit bibliotecilor variate posibilități pentru dezvoltare, au reconsiderat rolul bibliotecii în societate. Bibliotecilor, în calitatea lor de instituții social-culturale și educaționale, le-a revenit un rol important în perioada de tranziție la valorile democratice de formare a noii mentalități și implicării civice a populației Republicii Moldova. Fiind în esență instituții publice, bibliotecile nu pot fi supuse cercetării decât prin prisma evoluției social-politice, strategiilor economice și politice permanente la nivel de stat, pe parcursul perioadei cercetate.

Conștientizând importanța bibliotecii în societatea informației și cunoașterii, ne-am decis să efectuăm o analiză a stării de fapt în domeniul biblioteconomic în Republica Moldova. Lucrarea de față își propune spre abordare evoluția politicii în domeniul bibliotecilor, cu referire preponderent la experiența Republicii Moldova. Studiul se axează pe premisa că întreg cadrul de reglementare în domeniul biblioteconomic constituie temelia pentru elaborarea unei politici naționale în acest domeniu. Prin acest demers ne dorim să accentuăm importanța și necesitatea finalizării reformelor sectoriale biblioteconomice, analizând starea de facto a cadrului juridic și normativ-metodologic al bibliotecilor, a evoluției politicilor în acest domeniu la noi în țară. Pentru realizarea obiectivelor propuse, studiul abordează aspecte majore, dar și tendințe conexe ale cadrului de reglementare de bibliotecă, ilustrează etapele-cheie și tranzitorii în elaborarea politicilor și evaluarea acestora, iar pentru argumentarea unor idei și propuneri am analizat politica și cadrul de reglementare ale țărilor europene în domeniul respectiv.

Cercetarea politicii în domeniul bibliotecilor se impune a fi deosebit de actuală având în vedere transformările sociale, economice, politice care au avut loc după declararea, în 1991, a independenței Republicii Moldova. Reorganizarea Sistemului Național de Biblioteci (SNB), armonizarea legislației de bibliotecă la cerințele societății contemporane, ajustarea ființării instituțiilor bibliotecare la standarde europene, extinderea accesului la informație prin intermediul instituțiilor infodocumentare, reprezintă fundamentul axiologic al formulării politicii naționale în domeniul bibliotecilor.

Totodată, analiza diverselor cercetări ale evoluției politicii în domeniul culturii a determinat caracterizarea funcționalității cadrului de reglementare specific bibliotecilor și măsura în care acel sistem juridic ar avea impact la nivel național, inclusiv cum poate contribui la soluționarea problemelor biblioteconomice.

În Republica Moldova, au fost lansate și promovate diverse programe de reformă a culturii printre care: Dezvoltarea și ocrotirea culturii și artei în Republica Moldova pentru anii 1993-2000, Dezvoltarea și ocrotirea culturii și artei în Republica Moldova pentru anii 1997-1998, programe care, cu regret, nu cuprind și domeniul bibliotecilor. În ultimii ani, îndeosebi după 2004, guvernul a adoptat mai multe planuri naționale pentru redresarea situației țării, printre care: *Programul Național "Modernizarea țării – bunăstarea poporului"*, *Strategia de*

creștere economică și reducere a sărăciei (2004-2006), Planul de acțiuni „Republica Moldova – Uniunea Europeană”, Programul național „Satul moldovenesc” (2005-2015), Planul național de acțiuni în domeniul drepturilor omului (2004-2008) ș.a. Printre cele mai recente: Programul Național de informatizare a sferei culturii (2012-2020), Strategia dezvoltării culturii Republicii Moldova (2013-2020) „Cultura XXI/20”etc. Programele respective au urmărit înlăturarea elementelor negative, dar și depistarea unor soluții alternative pentru ajustarea la cerințele europene și necesitățile bibliotecilor. Menționăm că statele cu sisteme avansate în domeniul bibliotecilor, precum Danemarca, Finlanda, Marea Britanie au conturat politici specifice în domeniul bibliotecilor, oferind inițial un cadru eficient de reglementare. Avantajul Republicii Moldova constă în valorificarea experiențelor țărilor dezvoltate care au parcurs deja această cale.

În context, considerăm că este necesară, în primul rând, formularea unei politici distincte în domeniul bibliotecilor. Constatăm că elaborarea unor modele de politici în domeniu și implementarea acestora este greu de realizat din cauza lipsei implicării societății profesionale și civile, neglijării instituției bibliotecare și insuficienței mobilității guvernului privind adoptarea unei politici speciale de stat în domeniul bibliotecilor. Astfel devine iminentă elaborarea unei politici specifice în domeniul respectiv.

Gradul de investigație a temei. Examinând gradul de cercetare a subiectului propus spre investigație ce vizează problemele cardinale ale evoluției politicii în domeniul bibliotecilor în perioada vizată, constatăm că tematica a fost puțin studiată în spațiul autohton. Astfel, în scopul conceptualizării politicilor în domeniul bibliotecilor am abordat tema și în planul cercetărilor internaționale. Aspectele de abordare teoretică și metodologică a politicii în domeniul bibliotecilor s-a referit la aspectele: istoric (etapele evoluției), social-politic (funcțiile bibliotecii), juridic (norma juridică) și tehnologic (aplicarea tehnologiilor informaționale în biblioteci). Constatăm că politica în domeniul bibliotecilor cunoaște două direcții generale de abordare: prima este realizată din perspectiva politico-juridică, care include formarea și dezvoltarea legislației și politicii în domeniul bibliotecilor în contextul dezvoltării sociale, politice, legislative, iar cea de-a doua – din punct de vedere biblioteconomic, prin perceperea formării și evoluției domeniului respectiv. Astfel, elucidarea aspectelor referitoare la specificul proceselor legislative în domeniul bibliotecilor pe plan internațional au fost în atenția biblioteconomilor, precum F. Gardner, R. L. Mittal, M. Yaakobi, ale căror rezultate au contribuit la determinarea celor mai importante norme care necesitau a fi reflectate în legislația de bibliotecă. În cadrul mai multor direcții de cercetare problema respectivă a fost abordată și de biblioteconomii S. N. Sadhu și S. R. Ranganathan, care au sintetizat evoluția legislației în arealul asiatic. Studiile autorilor J. Petersen, B. Heie, E. Granheim și K. Petursdottir au vizat legislația de bibliotecă, în special pe cea caracteristică bibliotecilor publice în unele țări europene (Norvegia, Danemarca, Suedia etc.). Printre studiile publicate menționăm pe cele ale I. Papp, M. Koren, G. Vitiello, Gh. Buluță, M. Regneală, В. Красильщикова, В. Фирсов. Aspecte generale cu referire la

particularitățile legislației, sistemul de reglementare sub aspectul eficienței acestuia la nivel național, dimensiuni ale integrării legislației în politicile publice au fost reiterate în cercetările efectuate de O. Nebenzahl, I. Stoica, I. Kanić, Л. Щенникова, О. Бойкова, Е. Кузьмин.

Totodată remarcăm studiile ce au fost orientate spre cercetările cu valoare tangențială domeniului biblioteconomic: dreptul de autor (T. Hackett, I. Mauritzen, P. Racu, S. Ghinculov, R. Pârvu), dreptul de împrumut public (C. Henriksen), depozitul legal (A. Sofroni, L. Hesselager) etc. Însă fundamentarea științifică a politicii în domeniul bibliotecilor în biblioteconomia modernă continuă a fi controversată, impunând variate conotații. Astfel, unele lucrări ale autorilor G. Vitiello, Т. Манилова, Е. Martin, Н. Карташов consideră fenomenul politicilor și particularitățile acestuia în domeniul bibliotecilor drept o sferă distinctă de cercetare. Alți doctrinari, precum Е. Кузьмин, В. Фирсов cercetează paradigmele politicii bibliotecilor prin prisma orientărilor socioeconomice, iar cercetătorii S. Mundy, E. Martin consideră această politică ca parte componentă a domeniului culturii. Contribuții esențiale privind abordarea politicii în domeniul bibliotecilor în cadrul politicii informaționale aduc autorii В. Копылов, А. Пашин, В. Федоров, Т. Берестова. În Republica Moldova referințe privind accesul la informație drept o componentă indispensabilă a politicii în domeniul bibliotecilor sunt reflectate în lucrări ale unor autori precum: V. Osoianu, A. Rău, L. Kulikovski. Remarcăm studiile autoarei V. Ursu în domeniul politicii culturale, care a analizat componentele politicii culturale în perioada 1944 și 1956. Totodată numeroase articole publicate în mass-media au sensibilizat necesitatea reformării cadrului de bibliotecă și a accesului la informație.

Suportul metodologic și teoretico-științific al lucrării îl constituie concepțiile științifice moderne și praxiologică actuală. La elaborarea temei autorul s-a ghidat de următoarele principii: principiul științific, principiul obiectivității, principiul istorico-cronologic, principiul dialecticii, principiul abordării sistemice. În lucrare sunt aplicate mai multe metode de cercetare: teoretice (documentarea științifică, analiza și sinteza, comparația, clasificarea, generalizarea, analiza teoriei și practicii naționale și internaționale); empirice (observarea directă); sociologice (chestionarea, sondaje de opinii). Fundamentul teoretico-științific se axează pe studiile unor specialiști elaborate în domeniile vizate.

Cercetarea istorică a permis elucidarea evoluției celor mai importante politici care au pus bazele metodologice ale domeniului biblioteconomic, a oferit posibilitatea de a stabili că în perioada de tranziție este necesar de a îmbunătăți sistemul de acte reglementatoare din domeniul biblioteconomic și ajustarea acestuia la potențialul necesităților acestuia.

Analiza comparativă a politicilor a oferit posibilitatea stabilirii mecanismelor de elaborare a acestora și a elementelor cadrului de reglementare în acest domeniu. Reperele-cadru în domeniul respectiv au fost deduse din textele actelor normative, instrucțiunilor și ale altor acte reglementatoare. Determinarea funcționalității anumitor modele a fost facilitată prin studierea cadrului de reglementare biblioteconomic din diverse țări, precum și a politicilor în domeniul bibliotecilor.

Analiza Studiul sociologic *Impactul cadrului juridic național și internațional de reglementare a activității instituțiilor bibliotecare*, realizat în iunie-august 2006, ne-a permis confruntarea datelor obținute în teren cu datele statistice urmate de formularea unor propuneri, capabile să asigure îmbunătățirea cadrului de reglementare și a politicii în domeniul bibliotecilor în general. Un alt studiu, aplicat în perioada noiembrie, 2012 și octombrie 2013, a reprezentat investigație sociologică în cadrul proiectului *Consolidarea unei asociații puternice pentru biblioteci*, implementat de către Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM) în parteneriat cu Federația Internațională a Asociațiilor Bibliotecarilor (IFLA) și cu suportul Programului *Novateca* în Republica Moldova. Studiul a vizat studierea eficienței activității ABRM din perspectiva atitudinii, viziunilor actualilor și potențialilor membri ai asociației profesionale în scopul consolidării și dezvoltării capacității instituționale aplicate de asociația profesională pentru bibliotecari în vederea susținerii inițiativelor de advocacy necesare pentru îmbunătățirea cadrului de reglementare pentru bibliotecari, dar și a politicilor în domeniu.

Scopul tezei reprezintă elucidarea problemelor privind inițierea, elaborarea și armonizarea politicilor în sistemul național al bibliotecilor din Republica Moldova ca factor al modernizării bibliotecilor.

Pentru atingerea scopului, ne-am trasat următoarele **obiective ale tezei**:

- stabilirea elementelor definitorii ale politicilor specifice sistemului național de biblioteci din Republica Moldova;
- definirea noțiunii de politici în domeniul bibliotecilor;
- determinarea importanței politicilor pentru sistemul național al bibliotecilor din Republica Moldova;
- cercetarea și analiza structurii și a conținutului politicilor statului în domeniul bibliotecilor;
- examinarea evoluției procesului de reglementare juridică a politicilor în domeniul bibliotecilor;
- cercetarea, în plan evolutiv, privind crearea politicilor în domeniul bibliotecilor în diferite țări;
- analiza cadrului de reglementare pentru sistemul național al bibliotecilor din Republica Moldova privind asigurarea funcționării politicilor;
- cercetarea culturii juridice a bibliotecarilor, ca element al formulării politicilor în domeniul bibliotecilor;
- formularea propunerilor și recomandărilor în vederea perfecționării cadrului juridic privind politicile în domeniul infodocumentar;

- oferirea recomandărilor privitor la elaborarea politicilor pentru sistemul național al bibliotecilor din Republica Moldova.

Noutatea științifică a rezultatelor obținute în urma cercetărilor efectuate rezidă în următoarele:

- conceptualizarea specificului politicilor în domeniul bibliotecilor promovate de către stat prin expunerea în temeiul studiilor efectuate;
- descrierea evoluției politicilor în domeniul bibliotecilor prin evidențierea celor două direcții generale de abordare: prima este realizată din perspectiva politico-juridică, care include formarea și dezvoltarea legislației și politicii în domeniul bibliotecilor în contextul dezvoltării sociale, politice, legislative, iar cea de-a doua – din punct de vedere biblioteconomic, prin perceperea formării și evoluției domeniului respectiv;
- formularea definiției de politici în domeniul bibliotecilor ce vizează atât caracterul teoretic, cât și caracteristici practico-aplicative;
- identificarea instrumentelor de realizare a politicilor în domeniul bibliotecilor ce vizează perioada anilor 1991-2013;
- elaborarea liniilor directoare cu privire la politicile în domeniul bibliotecilor ajustate la rigorile instituției bibliotecare actuale și în corespundere cu cerințele internaționale.

Problema științifică importantă soluționată constă în evidențierea și fundamentarea elementelor-cheie ale politicilor sistemului național al bibliotecilor din Republica Moldova prin prisma evoluției acestuia și armonizarea politicilor la cerințele internaționale, fapt ce a contribuit la dezvoltarea inițiativelor naționale în domeniul biblioteconomiei și științei informării, inclusiv mobilizarea comunității profesionale.

Semnificația teoretică a lucrării constă în cercetarea fenomenului de politici în domeniul bibliotecilor, au fost elaborate bazele teoretico-metodologice ale formării și realizării politicilor în domeniul bibliotecilor. Sunt relatate tendințele la nivel european ale politicilor și cadrului de reglementare în domeniul bibliotecilor, precum și posibilitățile oferite de societatea informațională și cunoașterii. Contribuția teoretică a lucrării la dezvoltarea științei biblioteconomice rezidă în definirea politicilor în domeniul bibliotecilor, în stabilirea corelației dintre politici și cadrul de reglementare biblioteconomic, precum și în oferirea unor recomandări de eficientizare a politicilor pentru sistemul național de biblioteci.

Valoarea aplicativă a lucrării este reflectat în stabilirea unor repere ale etapelor de elaborare a politicilor în domeniul bibliotecilor, eficientizând proiectarea unui model dinamic, precum și elaborarea unor obiective integrale din perspectiva cerințelor europene.

Unele aspecte ale lucrării au fost reflectate în câteva acțiuni: coordonarea Proiectului Advocacy pentru îmbunătățirea dreptului de autor și drepturilor conexe. Rolul bibliotecilor (2009-2010) ce a contribuit la includerea excepțiilor și limitărilor pentru biblioteci în contextul noului proiect al Legii privind dreptul de autor și drepturile conexe; implementarea proiectului Consolidarea unei asociații puternice pentru biblioteci, implementat în cadrul ABRM în parteneriat cu IFLA și cu suportul Programului *Novateca* în Republica Moldova, ce a vizat

eficientizarea activității ABRM din perspectiva atitudinii, viziunilor actualilor și potențialilor membri ai asociației profesionale în scopul consolidării, dezvoltării capacității instituționale aplicate de asociația profesională pentru bibliotecari, inclusiv mobilizarea acestora în inițiativele de advocacy.

Cercetările și evaluările politicilor sistemului național de biblioteci și-au dovedit aplicabilitatea în cadrul evaluărilor și studiilor realizate de către Secțiunea Cadrul de reglementare. Protecție socială a ABRM (2006-2008), Secțiunea Politici și legislație a Consiliului Biblioteconomic Național (2014-prezent), precum și Comisia pentru Drept de autor și probleme juridice din cadrul IFLA.

În perioada iunie-august, 2010 autoarea a fost membră a Comisei sectoriale pentru elaborarea Strategiei culturii pe segmentul biblioteci (autor de proiect Eugen Martin). Iar în perioada mai-noiembrie 2012, autoarea a fost membră a grupului de lucru inițiat de către Ministerul Culturii al Republicii Moldova în vederea elaborării amendamentelor la Legea cu privire la biblioteci (coordonator Alexe Rău).

La fel, autoarea a contribuit la elaborarea celei de-a III-a culegeri – *Standarde naționale referitoare la biblioteconomie, informare, documentare* publicată în 2007.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere:

1. conceptul de politici în sistemul național de biblioteci s-a afirmat consecutiv ca parte a ansamblului politicilor publice, fiind concomitent parte componentă a domeniului culturii, a sferei informaționale și, în sfârșit, a celei din domeniul educațional;
2. cadrul de reglementare reprezintă baza fundamentală a politicilor în sistemul național de biblioteci;
3. politicile sistemului național al bibliotecilor se definesc ca un ansamblul de măsuri elaborate atât de structurile de stat, cât și de societatea civilă, în corespundere cu principiile internaționale;
4. elaborarea politicilor naționale cu privire la biblioteci este influențată de următoarele criterii: convergență, globalizare și participare;
5. cultura juridică a bibliotecarilor are un rol important în promovarea politicilor sistemului național de biblioteci.

Aprobarea rezultatelor tezei. Aspectele de bază și concluziile tezei au fost prezentate și discutate în cadrul unor forumuri și conferințe internaționale, printre care: conferința *Libraries, Citizens, Societies: Confluence for Knowledge* (16-22 august 2014, Lyon, France) la care au fost prezentate rezultatele studiului cu privire la consolidarea comunității bibliotecare în vederea promovării inițiativelor de implicare în elaborarea și promovarea politicilor de bibliotecă; conferința *Libraries beyond libraries: Integration, Innovation and Information for all* (13-18 august, 2011, San Juan, Puerto Rico) unde au fost oferite rezultatele privind includerea excepțiilor și limitărilor pentru biblioteci în contextul noului proiect al *Legii privind dreptul de autor și drepturile conexe*; forumul *Libraries driving access to knowledge: action for Europe* (13-18 august, 2011, Haga, Olanda) în cadrul căruia a fost propuse rezultatele studiului cu privire

la dreptul de autor în Republica Moldova și alte probleme juridice de importanță internațională ale bibliotecilor, întrunirea Comisiei Organizației Mondiale privind Proprietatea Intelectuală, 10-12 martie 2008, Geneva, Elveția unde a fost prezentată *Declarația Consorțiului eIFL Direct Moldova și a ABRM privind excepțiile și limitările pentru biblioteci în contextul noului proiect de Lege a Republica Moldova privind dreptul de autor și drepturile conexe*), a fost susținut la cea de-a XI-a conferință anuală "Крым 2004" *Библиотеки и информационные ресурсы в современном мире науки, культуры, образования и бизнеса* prin prezentarea comunicării *Приоритеты государственной библиотечной политики в Республике Молдова*.

Concluziile cercetării au fost prezentate în comunicările din cadrul conferințelor naționale, printre acestea: Conferința științifică internațională *Învățământul superior și cercetarea – piloni ai societății bazate pe cunoaștere* (28 septembrie 2006, Chișinău); Conferința „Bilanțul activității științifice a USM în anii 2000-2002” *Interferențe universitare – integrare prin cercetare și inovare* (30 septembrie - 6 octombrie, 2003, Chișinău); Conferința științifică *Dezvoltarea durabilă a României și Republicii Moldova în context european și mondial* (21-23 septembrie 2006, Chișinău); Conferința *Învățământul universitar din Republica Moldova: dezvoltare și tendințe de reformare în context european* (19 aprilie 2006, Chișinău), am participat la Conferința corpului didactico-științific *Bilanțul activității științifice a USM 2002* cu comunicarea *Linii directoare internaționale: exigențe pentru o legislație modernă de bibliotecă*.

Materialele cercetării au fost folosite la elaborarea lucrărilor *Standarde naționale referitoare la biblioteconomie, informare, documentare publicat* (2011); *Accesul la informație și dreptul de autor* (2010) și *Advocacy pentru accesul la cunoștințe: dreptul de autor și bibliotecile, Manual cu privire la dreptul de autor și alte probleme juridice conexe bibliotecilor* (2009).

În scopul promovării culturii juridice, au fost inițiate și organizate seminare pentru diferite biblioteci din cadrul sistemului național de biblioteci, referitoare la subiectul cercetării: *Împrumutul de cărți la domiciliu în cadrul bibliotecilor. Reglementări juridice actuale* (Biblioteca Publică de Drept, filială a Bibliotecii Municipale „B.P.Hasdeu”, 2 aprilie, 2008), *Bibliotecile în mediul electronic. Accesul la informație și dreptul de autor* (23 aprilie, 2007).

În baza materialului cercetat a fost elaborat cursul *Cadrul de reglementare de bibliotecă* la Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării, susținut în cadrul Modulului *Legislația și deontologia comunicării pentru Ciclu I*, precum și al celui cu referire la *Politici culturale și informaționale din cadrul programului de master Managementul instituției infodocumentare pentru Ciclu II*.

Publicațiile la tema tezei. La tema tezei au fost publicate 18 lucrări: 9 articole științifice în revistele de circulație națională și internațională; 9 materiale și teze ale conferințelor științifice; cu un volum total de circa 15,0 c.a.

Volumul și structura tezei. Lucrarea este expusă pe 140 pagini de text de bază, este alcătuită din introducere, 3 capitole, sinteza rezultatelor obținute, concluzii, recomandări practice, bibliografie cu 211 de surse; 15 anexe.

Cuvinte-cheie: politici de bibliotecă, legislație de bibliotecă, sistem național de biblioteci, cadrul de reglementare, cultura juridică.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** este prezentată actualitatea, importanța teoretică și practică a cercetării efectuate, gradul de studiere a temei, precum și sunt determinate obiectivele și sarcinile lucrării, incluzând și descrierea suportului ei metodologic și teoretico-științific despre elucidarea problemelor privind inițierea, elaborarea și armonizarea politicii de stat în domeniul bibliotecilor ca factor al modernizării bibliotecilor.

În primul capitol **Evoluția conceptelor de politici în sistemul național de biblioteci** se prezintă o analiza a istoricului și suportul metodologic privind politicile în sistemul național de biblioteci în Republica Moldova. Sunt examinate delimitările evolutive ale politicii în domeniul bibliotecilor.

Studiul demonstrează că pe parcursul ultimelor decenii, politicile sistemului național de biblioteci a parcurs evoluții complexe datorită unui șir de factori sociali, economici, politici ș.a. La rândul lor, bibliotecile au fost profund influențate de tendințele globale din diversele domenii precum cultura, informatizarea, învățământul, știința etc. Din aceste considerente, cercetarea politicilor a suscitat un interes deosebit, devenind o investigație științifică și praxiologică actuală.

Aspectele legate de cercetarea diacronică a politicilor sistemului național de biblioteci, promovate pe parcursul ultimelor decenii, nu au constituit obiectul unui studiu aparte – argument ce a solicitat necesitatea cercetării acestei probleme. Având în vizor schimbarea de paradigme ale politicilor în diverse domenii derulate la începutul anilor 90 ai secolului trecut și până în prezent, s-a reușit identificarea profilului general al bibliotecilor și dimensiunile reformării acestor instituții din Republica Moldova. Politicile bibliotecilor pe parcursul a douăzeci de ani au evoluat în două etape: 1991-2000 și 2001-2013. Primul cadru cronologic începe în anul 1991 cu stabilirea vectorilor dezvoltării politicii în domeniul bibliotecilor din Republica Moldova. În baza acestora am optat în favoarea etapizării sus-numite. Printre evenimentele majore care au avut loc în acel an în țară amintim: legiferarea Declarației de independență (27 august 1991), precedată de revenirea la grafia latină (31 august 1989) și funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul RSS Moldovenești (1 septembrie 1989), reglementarea autoadministrării locale (22 iulie 1991) etc.

Așadar, evenimentele desfășurate caracterizate printr-o multitudine de procese au determinat o serie de transformări și în domeniul biblioteconomic: necesitatea elaborării politicii bibliotecilor, crearea unui cadru de reglementare a bibliotecilor, instituționalizarea sistemului național de biblioteci. Printre actele care au pus bazele restructurării domeniului enumerăm: *Modelul strategic al sistemului național de biblioteci al Republicii Moldova* (27 decembrie 1991), *Reorientarea completării fondurilor și excluderea publicațiilor superflue, depășite moral, nesolicitate de cititori și care nu țin de profilul de activitate al bibliotecilor publice* (18 aprilie 1991), *Revenirea la Clasificarea Zecimală Universală a publicațiilor intrate în biblioteci* (8

octombrie 1991). Ținem să remarcăm că în această perioadă au fost aprobate un șir de acte legislative care vizau bibliotecile, printre acestea, în ordine cronologică: *Legea cu privire la dreptul de autor și drepturi conexe* (1994), *Legea cu privire la biblioteci* (1995), *Legea cu privire la învățământ* (1995), *Codul cu privire la contravențiile administrative* (1995) și *Legea culturii* (1999). Pornind de la această realitate, în perioada vizată au fost elaborate următoarele programe sectoriale de stat ce vizau bibliotecile: *Programul guvernamental de dezvoltare a Sistemului Național de Biblioteci al Republicii Moldova* (1991) și *Programul de dezvoltare a bibliotecilor din Republica Moldova* (1997), care au avut ca finalitate anul 2000, fapt ce conturează segmentul cardinal al primei etape a evoluției politicilor în domeniul bibliotecilor în perioada de tranziție.

Cel de-al doilea cadru cronologic a fost determinat de evenimentele ce s-au produs în perioada anilor 2001-2013, caracterizat prin diferența din perspectiva conținutului programelor de stat promovate prin intermediul politicilor: *Strategia națională de edificare a societății informaționale* (2004), *Planul de acțiuni în domeniul drepturilor omului* (2004), *Modernizarea țării – bunăstarea poporului* (2005), *Programul național Satul moldovenesc* (2005); spectrului de priorități abordate de comunitatea bibliotecară: *Programul național de ameliorare a activității bibliotecilor sătești* (2001), *Programul de automatizare a bibliotecilor* (2001), *Strategia de dezvoltare a bibliotecilor* (2004), *Programul de consolidare a rolului bibliotecilor în edificarea societății informaționale* (2006), *Strategia de dezvoltare a sistemului național de biblioteci din Republica Moldova* (2007); a gradului de influențare a actelor legislative: *Legea cu privire la biblioteci* (2006), *Codul contravențional* (2009), *Legea cu privire la dreptul de autor și drepturi conexe* (2011); precum și a unui șir de acte ce țin de activitatea bibliotecilor: *Regulamentul de funcționare a Depozitului legal în Moldova* (2004), *Regulamentul privind modul de conferire a categoriilor de calificare cadrelor bibliotecare* (2005), *Nomenclatorul serviciilor cu plată prestate de către Ministerul Culturii și Turismului și instituțiile subordonate* (2005), *Regulament cu privire la selectarea, editarea și achiziția cărții naționale din mijloacele financiare prevăzute în bugetul de stat* (2013) cu termen de implementare în perioada vizată.

Analiza literaturii – studii monografice [2; 3; 6; 13; 24; 27; 28], articole științifice [8; 9; 11; 12; 14; 15; 17], materiale din cadrul conferințelor organizate de către specialiștii în domeniu [1], analize statistice referitoare la situația bibliotecilor ce au tratat subiectul vizat [4], reglementări juridice și metodologice în domeniul bibliotecilor, rapoarte [16], analize, studii naționale [26] și internaționale [20] care vizează bibliotecile precum și strategiile, programele naționale în domeniul bibliotecilor, materia documentare inedite de arhivă – a permis să depistăm reperele surselor conceptuale privind evoluția studierii politicilor sistemului național de biblioteci. Astfel concluziile converg spre ideea că diversitatea surselor existente în arealul editorial autohton, precum și în cel extern ne permite să efectuăm atât o analiză reprezentativă a

nevoii de fundamentare din punctul de vedere al raționamentului științific al politicii sistemului național de biblioteci, cât și al imperativului praxisului în domeniul respectiv.

Atât studiile științifice, cât și inițiativele practice din domeniul biblioteconomic nu au conturat o definiție unanim acceptabilă. Astfel, într-o accepțiune generală, în biblioteconomia modernă fundamentarea științifică a noțiunii de politici continuă a fi diferită, impunând variate conotații. Cu toate acestea, din spectrul larg de abordări, noțiuni, concepții, teorii unele au contribuit la procesul de formulare a unei definiții distincte în domeniul bibliotecilor, proces relevat și în prezentul studiu. Totodată, prezentarea evolutivă a termenului de politici în domeniul bibliotecilor a devenit o sarcină inerentă domeniului biblioteconomic atât în plan teoretic, cât și praxiologic.

Ținem să precizăm că în literatura științifică termenul politică este utilizat la forma de plural – *politici* – autorii deseori referindu-se simultan la mai multe domenii adiacente. Astfel, politicile culturale reprezintă un termen folosit la forma de plural, acesta înscriindu-se în marea categorie a politicilor publice considerate ca măsuri luate de către diferite instituții publice și în domeniul bibliotecilor.

Conceptul de politică, a cunoscut o serie de interpretări. Una dintre explicații ar fi că termenul este împrumutat din limba engleză – *policy* – fără a exista o altă traducere în limba română, decât, în primul rând, cea de politică, iar în al doilea rând, *linie de conduită, obiectiv, orientare*, care, în ultimă instanță înseamnă tot *politică*. Repere teoretice ale conceptului de politică în domeniul bibliotecilor au fost tangențial lansate făcându-se referiri la termenul de politică publică, susținut de către diverși cercetători. Astfel, autoarea L. Varbanova [24], în lucrarea privind planificarea strategică a organizațiilor culturale, menționează că politicile culturale fac parte din ansamblul politicilor publice. Așadar, în sens restrâns putem considera politicile în domeniul bibliotecilor ca parte a politicilor publice ale unei țări. Toate politicile publice se fondează pe un larg consens privind legitimitatea intervenției statului într-un sector particular al vieții sociale [30].

În urma examinării surselor utilizate, studiul a demonstrat că până în prezent politicile în domeniul bibliotecilor nu a constituit o problemă de studiu specifică în nici o lucrare cu caracter monografic. Totodată unele subiecte abordate aveau o acoperire superficială. În studiile dedicate politicilor în ansamblu a fost acordată o atenție minoră politicii sistemului național de bibliotecii. Într-o primă etapă, 1991-1992, diverse aspecte au fost abordate prin prisma reformelor și inițiativelor de fundamentare a domeniului bibliotecilor după colapsul URSS. Astfel inițiativele derulate au anulat toate postulatele existente până la acel moment (ideologizarea, determinismul sovietic ș.a.) și au promovat idei ce conțineau principii noi de activitate bibliotecară (libertatea, autonomia, neangajarea politică, identitatea culturală națională). Ulterior, în perioada 1993-1996 se intensifică caracterul științific al preocupărilor ce țin de politicile culturale, problema fiind

abordată într-o măsură mai mare sau mai mică atât în lucrările de sinteză, cât și în cele cu caracter particular, iar politicile în domeniul bibliotecilor, după cum am menționat, a fost considerată un concept abordat prin prisma funcțiilor pe care această instituție le desfășura. Astfel politicile în domeniul bibliotecilor a evoluat consecutiv, începând cu 1991, inițial fiind considerată parte componentă a domeniului culturii.

Ulterior, pe parcursul anilor 1997-2013, atât cercetătorii, cât și practicienii abordează bibliotecile prin prisma politicilor din domeniul informaticii, învățământului, științei. Convingerile cercetătorilor de necesitatea investigării subiectului continuă a fi destul de importante, reliefând următoarele aspecte: definirea și precizarea unor caracteristici specifice politicii; clarificarea particularităților acesteia prin intermediul politicilor din domeniul culturii, apoi, în 1999, parțial ca o componentă a sferei informaționale și a celei din domeniul educațional, obținând independență în anumite perioade ale evoluției. Totodată remarcăm că în decursul anilor 2001–2013, politicile în domeniul bibliotecilor au fost abordate divers, remarcându-se totuși printr-o tratare specifică.

Revenind asupra celor mai importante aspecte ale politicii în domeniul bibliotecilor care au fost elucidate pe parcursul acestui capitol, precizăm că spectrul de noțiuni și abordări a fost unul ce include mai multe fațete. Istoriografia modernă dedicată studiilor politicilor în domeniul bibliotecilor denotă abordări teoretice, concentrându-se mai mult în texte oficializate, care nu au la bază o metodologie clară de cercetare. Astfel, cercetările din perioada 1991-2013 din Republica Moldova nu depășesc nivelul de acumulare a materialului factologic și nu au reușit să evalueze conform rigorilor științifice decât luând forma cadrului de reglementare, acesta și reprezentând o expresie a politicilor în domeniul bibliotecilor, reflectând totodată atitudinea guvernului față de sistemul de biblioteci (Tabelul 1).

În același timp, s-a demonstrat că elaborarea unei definiții a politicilor sistemului național de biblioteci este necesară pentru a conștientiza caracterul reducăționist al sensurilor atribuit noțiunii. Astfel, acestea pot avea mai multe înțelesuri: ca expresie a scopului general sau a stării de fapt, propuneri specifice, decizii ale Guvernului, autorizare oficială, programe, politici, produse, rezultate, teorii sau modele, procese. Din rândul acestora menționăm pe cele ce țin de implementarea reformelor, inițierea programelor, strategiilor în domeniul bibliotecilor în perioada abordată.

În baza analizei literaturii de specialitate au fost formulate reperatele conceptuale și metodologice pentru a propune o definiție proprie, deși constatăm că ideea de politici a sistemului național de biblioteci nu a rămas o noțiune statică, ci a evoluat în timp, în funcție de interacțiunea cu alte domenii.

Tabelul 1 Evoluția politicii în domeniul bibliotecilor (1991-2013)

1991-2000	2001-2013
<p><i>La nivel de abordare</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Accent pe elaborarea cadrului de reglementare specific bibliotecilor; 2. Centrarea spre înființarea instituțiilor civice; 3. Orientare spre reglementări metodologice de specialitate; 4. Înclinație spre elaborarea programelor naționale orientate pe întreg sistemul de biblioteci; <p><i>La nivel de rezultate</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Fundamentarea potențialului de reglementare și metodologic al bibliotecilor; 2. Reformarea colecțiilor de bibliotecă; 3. Reașezarea sistemului național automatizat de biblioteci; 4. Planificarea activității științifice în domeniul biblioteconomic. 	<p><i>La nivel de abordare</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Accent spre armonizarea cadrului de reglementare cu <i>acquisul european</i>; 2. Interes pentru integrarea instituțiilor civice de specialitate în structurile profesionale de specialitate internaționale; 3. Tendință spre elaborarea programelor naționale orientate pe biblioteci publice; 4. Inițiative de abordare a bibliotecilor în cadrul strategiilor naționale; <p><i>La nivel de rezultate</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Armonizarea cadrului legislativ-normativ; 2. Restructurarea concepției Sistemului Național de Biblioteci; 3. Comunicarea și conservarea colecțiilor; 4. Dezvoltarea serviciilor pentru utilizatorii bibliotecilor; 5. Informatizarea bibliotecilor și modernizarea infrastructurii tehnologice; 6. Instruirea personalului de bibliotecă; 7. Asigurarea cu spații și dotare tehnică a bibliotecilor; 8. Susținerea parteneriatelor prin cooperare și coordonare.

Din punctul nostru de vedere, politicile în domeniul bibliotecilor reprezintă *un ansamblu de măsuri elaborate atât de structurile de stat, cât și de societatea civilă, în corespundere cu principiile internaționale, care contribuie la dezvoltarea întregului sistem de biblioteci*. Ea prevede, în general, o concertare a diferiților actori și o corelare a experiențelor instituționale și ale societății civile și poate lua deseori forma reglementărilor sau altor instrumente determinate de mediul social, politic, economic și desigur cultural.

Capitolul al doilea **Politicile în sistemul național de biblioteci din Republica Moldova (1991-2000)** este dedicat studierii procesului de instituționalizare a elaborării politicilor sistemului național de biblioteci și coeziunea cu societatea civilă. Sunt identificate particularitățile valorificării instrumentelor de reglementare pentru biblioteci. Totodată, sunt analizate inițiativele naționale privind elaborarea sistemului național de biblioteci.

Sub acest aspect, prin prisma cadrului de reglementare cu referire la bibliotecă, dar și a situației de facto a bibliotecilor, am examinat consolidarea politicii în domeniul acestor instituții.

Diversitatea, structura și amploarea politicilor în orice domeniu sunt un indicator al democrației unei societăți. Din această perspectivă, se impune o analiză a politicilor în sistemul

național de biblioteci sub două aspecte, cel al democrației culturale, ca proces al aplicării inovațiilor și de conservare a patrimoniului, precum și cel al democratizării culturii, ca acces la informații, colecții etc.

Bibliotecile în calitate de instituții sociale permanent trebuie să răspundă cerințelor unei epoci, menționează cercetătorul I. Stoica [22]. Autorul accentuează în studiul său cadrul legislativ în care își desfășoară activitatea bibliotecile, precizând: „aceste instituții sunt supuse unui permanent proces de transformare în funcție de interesele și mentalitatea epocii respective”. Crearea cadrului normativ trebuie să reprezinte prioritatea strategică pentru a începe o nouă reformă, subliniază V. Osoianu [13] într-un studiu cu referire la aspectul diacronic și tipologia serviciilor prestate de biblioteci în anii reformei bibliotecare și ai tranziției. Referindu-se la situația specifică din Republica Moldova, autoarea reiterează ideea că elaborarea bazei legislative și documentare a fost considerată temelia pe care s-a dezvoltat biblioteconomia națională, aliniată la normele și principiile biblioteconomice internaționale.

În absența unei legi speciale a bibliotecilor, toate tipurile de biblioteci au funcționat în baza unor diverse acte normative, parțial tangente, emise de diverse structuri instituționale, cu menire socială, culturală, de informare și educare, or bibliotecile corespund exigențelor unei anumite perioade și sunt conformate transformărilor în funcție de dezvoltările sociale, economice, tehnologice etc.

În perioada ce s-a scurs după declararea independenței Republica Moldova, s-a elaborat un sistem complex de acte juridice în domeniu, remarcabil fiind caracterul tehnologic în care acestea au apărut, demonstrând o succesiune organică și logică. În perioada sovietică, biblioteca era percepută diferit prin prisma actelor care dominau această instituție, mult diferit de înțelegerea actuală. În 1984, Prezidiul Sovietului Suprem al URSS a aprobat Regulamentul cu privire la bibliotecile din URSS, în care acestea erau tratate ca „instituții ideologice, culturale, educaționale și științifico-informaționale ce asigurau utilizarea cât mai completă și eficientă a fondurilor lor în scopul susținerii progresului economic, social-politic și spiritual al societății sovietice, educarea cetățenilor în spiritul normelor și principiilor socialismului”.

Abordarea sub aspectul politicului a bibliotecii s-a dovedit a fi urmare a ideologiei susținute de URSS, iar politicile aceasta promovată până la începutul anilor 90, a avut efecte dezastruoase asupra bibliotecilor: colecții ideologizate, acces limitat la colecțiile bibliotecii etc.

În materialul analizat abordat, legate de legislația în domeniul bibliotecilor, fără pretenția de a fi epuizat subiectul, putem concluziona că baza juridică a domeniului bibliotecilor din Republica Moldova nu este uniformă și sistematizată, ceea ce creează lipsă de unicitate și principii. Astfel, actele normative din Republica Moldova ce au conexiune cu domeniul biblioteconomic pot fi divizate în baza următoarei clasificări:

Tabelul 2 Clasificarea actelor legislative conexe sistemului național de biblioteci

Nr.	Categorია	Acte juridice
1.	Acte legislativ-normative de valoare generală (specifică) pentru domeniul biblioteconomic	Constituția Republicii Moldova (1994) care, prin art. 34, garantează dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public și Legea Republicii Moldova cu privire la biblioteci (1994) etc.
2.	Acte legislativ-normative de valoare tangențială pentru domeniul biblioteconomic	Legea Republicii Moldova cu privire la dreptul de autor și a drepturilor conexe (1995) (art. 21), Legea Republicii Moldova cu privire la activitatea editorială (2000) (art. 18), Legea Republicii Moldova cu privire la cultură (1999) (art. 3), Legea cu privire la învățământ (1995) (art. 39), Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea nomenclatoarelor serviciilor cu plată prestate de către Ministerul Culturii și Turismului și instituțiile subordonate (2005), Decretul Președintelui Republicii Moldova privind instituirea sărbătorii profesionale – Ziua Bibliotecarului (2000) etc.
3.	Acte legislativ-normative de valoare nespecifică pentru domeniul biblioteconomic angajarea în câmpul muncii etc.	Codul muncii (2003), Codul civil (2003), Codul contravențional (2012) etc.

Reiterăm că diverse instituții au fost implicate în susținerea și promovarea politicilor sectoriale. În perioada vizată în acest capitol, 1991-2000 asemenea instituții au fost înființate atât la nivelul administrației publice centrale, cât și al societății civile pentru a fundamenta politicile sistemului național de biblioteci. Astfel, Consiliul Biblioteconomic din Republica Moldova (CBN), alături de ABRM au fost cele mai active structuri care au depus eforturi pentru a promova mai insistent interesele bibliotecilor.

Organizațiile nonguvernamentale ca instituții delegate pentru promovarea politicilor în domeniul bibliotecilor, trebuie să instituie programe de promovare a culturii juridice în mediul bibliotecarilor și campanii de advocacy pentru a influența politicile în domeniul bibliotecilor. Studiul realizat în perioada august - septembrie 2006, ce a cuprins 102 respondenți a analizat evaluarea situației culturii juridice în domeniul biblioteconomic a bibliotecarilor și aprecierea cadrului național biblioteconomic de reglementare și politici în domeniu asupra activității instituțiilor bibliotecare. Rezultatele au relevat că succesul unei politici este asigurat atât de către structurile specializate, cât și de implicarea societății civile. În contextul decizional instituționalizat privind promovarea politicii sistemului național s-au evidențiat mai mulți actori prin eforturile cărora au fost lansate diverse inițiative profesionale. Atât teoriile referitoare la

relațiile internaționale, cât și cele generate de analiza procesului național de elaborare a politicii se caracterizează prin abordări care reliefează importanța instituțiilor coordonate de anumiți actori într-un anumit domeniu. Aceasta deoarece instituțiile reprezintă un ansamblu de structuri create, organizate în societate pentru gestionarea afacerilor publice, iar în cazul cercetării, a domeniului bibliotecilor. Constituirea ABRM a reprezentat o punte de comunicare profesională în demersurile sale de inițiative ale politicilor publice dintre comunitatea bibliotecară și Ministerul Culturii. Printre acțiunile ABRM care au contribuit la elaborarea cadrului normativ al bibliotecilor amintim: oferirea propunerilor de îmbunătățire a situației din domeniul bibliotecilor, elaborarea declarațiilor privind urgentarea anumitor acțiuni, precum achiziția de carte, informatizarea bibliotecilor, prezentarea avizelor referitoare la mai multe proiecte de legi care au în vizor bibliotecile. Totodată ABRM a reușit să susțină acțiuni de nivel internațional privind colaborarea asociațiilor similare – aderarea la IFLA, EBLIDA, ANBPR. Totuși, formula strategică a unei asociații obștești nu a fost una suficientă pentru a susține plenar rezolvarea problemelor complexe și plenitudinea inițiativelor bibliotecarilor.

Pentru o analiză temeinică am recurs la mai multe metode de investigare, care au permis prezentarea într-o manieră sintetică a informațiilor referitoare la modul în care au fost elaborate și dezvoltate politicile în domeniul bibliotecilor în perioada 1991-2000.

Un caracter complex a atribuit studierii inițiate în acest compartiment aplicarea metodei analizei de conținut. Pe această filieră, am cercetat conținutul cadrului juridic specific și tangențial bibliotecilor elaborat în perioada vizată, precum și al programelor guvernamentale, naționale și locale, fapt ce ne-a permis să observăm prezența unor aspecte pozitive, precum și să sesizăm unele aspecte negative, dar esențiale în raport cu bibliotecile. Deopotrivă, metoda a permis analiza conținutului prevederilor normative europene privind legislația și politicile în domeniul bibliotecilor, ceea ce a constituit o fundamentare teoretică mai concludentă a politicii în domeniul bibliotecilor și sesizarea unor inițiative internaționale privind politicile de bibliotecă. Analiza cadrului de reglementare creat în perioada anilor 1991-2000 ne permite să concluzionăm că constituirea acestuia a decurs cu ritmuri rapide. Principalele instituții, precum CBN, ABRM formate în primii ani de reforme demonstrează deschiderea spre reformare a administrației publice centrale, capacitatea intelectuală a comunității bibliotecare, precum și implicarea societății civile prin intermediul Asociației Bibliotecarilor.

Analizând cadrul juridic elaborat în anii 90 în domeniul bibliotecilor, constatăm că acesta a devenit factorul de influență asupra politicii generale naționale, orientate către democratizare. Cu regret, ca urmare a acestui fapt a fost scăderea nivelului de dezvoltare a bibliotecilor. În acea perioadă instituția bibliotecară era concepută drept o instituție complexă care întrunea trei funcții majore: de informare, de culturalizare și de educare [28]. Credem că o astfel de percepere a bibliotecii, care a fost și legiferată obținând astfel statut oficial, poate fi considerată și obiectivă.

pentru că reflectă o realitate. Astfel, susținem că biblioteca trebuie să fie reflectată în politicile de stat cu caracter unic cu privire la biblioteci.

Dezvoltarea bibliotecilor a fost determinată de politicile în domeniul bibliotecilor care au avut un caracter tranzitoriu sub însemnul divergențelor dintre formele vechi de organizare a activității de bibliotecă și noile principii de funcționare caracteristice societății democratice: eliminarea colecțiilor de literatură învechită, obținerea autonomiei juridice, reorganizarea internă a bibliotecilor, automatizarea funcțiilor bibliotecilor și altele.

Al treilea capitol **Dimensiunile politicii naționale în domeniul bibliotecilor în perioada 2001-2013** prezintă direcțiile privind corelarea politicii instrumentaliste de stat în domeniul bibliotecilor. De asemenea, autorul abordează problema privind promovarea politicii unitare în domeniul bibliotecilor, inclusiv a prevederilor normative europene privind legislația și politica în domeniul bibliotecilor. Sunt studiate tendințele de dezvoltare a politicii în domeniul bibliotecilor.

Analiza se axează cu prioritate pe studiul programelor ce au avut în vizor bibliotecile și, respectiv, pe modalitățile în care acestea și-au găsit concretizare în perioada anilor 2001-2011. Abordarea subiectului a impus o prezentare sumară a mecanismelor de derulare și de stabilire a priorităților domeniului bibliotecilor, dar și a obiectivelor generale care au structurat ansamblul de acțiuni și evenimente pe parcursul acestei perioade. Demersul s-a focalizat pe efectele pe care politicile culturale în general și cele particulare, în special pentru domeniul bibliotecilor, le-au produs la nivel național și local. Pentru a evalua performanțele, am întreprins analiza strategiilor în consens cu derularea planurilor de acțiune propriu-zise.

În parametrii analizei, referirile sunt cu prioritate axate pe ceea ce se înțelege la etapa actuală prin politici, menționate anterior în lucrare, iar referirile la cadrul mai larg al politicilor publice au fost amintite doar în scopul de a întări ideea conform căreia, pe de o parte, bibliotecile, din ce în ce mai slab sunt reflectate în programele naționale, iar pe de altă parte, ele sunt condiționate de ansamblul praxisului social, fiind ignorate de actorii politici și de societate.

Astfel, pe parcursul anilor 2001-2013 politicile instituțiilor bibliotecare pot fi desprinse din programele derulate la nivel de stat care a cuprins arealul național: *Programul național Satul Moldovenesc* (2005-2015), *Modernizarea țării – bunăstarea poporului* (2005-2009), *Planul de acțiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană* (2005-2007); *Planul național de acțiuni în domeniul drepturilor omului* (2004-2008), *Orientările strategice de dezvoltare social-economică a Republicii Moldova* (2005); *Strategia națională de edificare a societății informaționale „Moldova electronică”, inclusiv Programul E-cultura* (2004-2010); *Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare* (2009-2013, ulterior 2015); *Programul de dezvoltare a accesului la internet în bandă largă pe anii* (2010-2013); *Programul Național de informatizare a sferei culturii* (2012-2020), *Strategia dezvoltării culturii Republicii Moldova* (2013-2020).

Fiecare dintre acestea a plasat biblioteca în domeniul culturii și nicidecum nu a tratat-o drept instituție prioritară necesară societății informaționale.

Un alt bloc de programe care au ghidat dezvoltarea bibliotecilor a cuprins: *Programul de Dezvoltare Strategică al Ministerului Culturii (2012-2014)*, *Planul de dezvoltare instituțională (2009-2011)*, *Planul de activitate al Ministerului Culturii (2011-2010)*. Acest set de documente a prevăzut continuarea proceselor de creare a cadrului legislativ din domeniul culturii, inclusiv al sistemului național al bibliotecilor elaborarea unui șir de documente.

Analizând programele, considerăm că impactul pe care acestea l-au avut asupra bibliotecilor din țară este minim. Aceste programe concrete bine argumentate și, desigur, conforme realităților din țară, strategiilor sau politicilor sociale promovate de stat, devin finalmente minime, chiar absente pentru domeniul bibliotecilor.

De aceea și punem problema raportului dintre cultură, economie, societate informațională, drepturile omului, care la rândul lor cuprind două mari componente: cel al relației complexe dintre cele două sectoare – economia țării și rolul distinct al acestui segment intitulat bibliotecă, aceasta tinzând să cuprindă o arie tot mai largă de activități, cele din sfera educației, științei etc. (Figura 1)

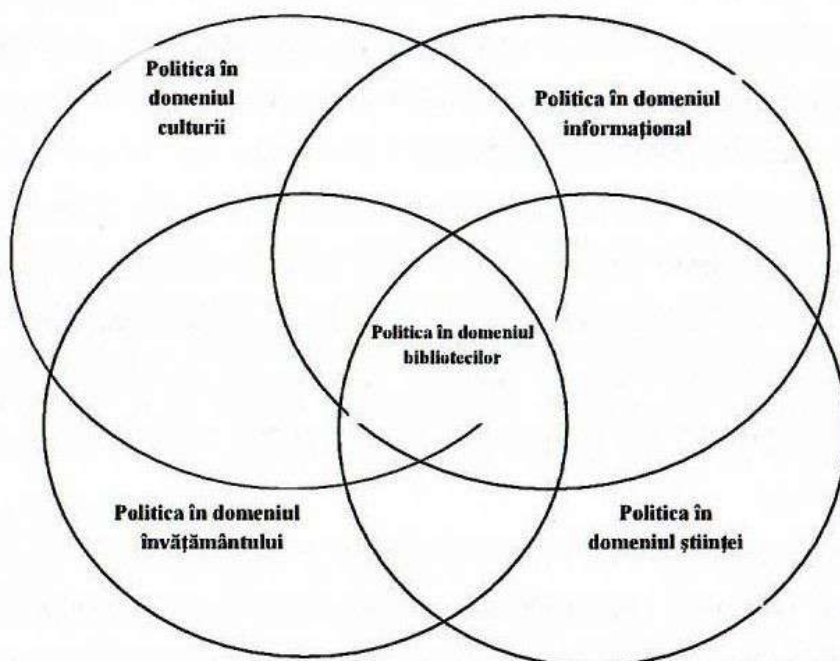

Fig. 1 Evoluția convergenței politicii în domeniul bibliotecilor cu alte științe

O analiză a acestor programe din perspectiva importanței bibliotecilor pentru dezvoltarea societății informaționale denotă cu precădere subestimarea importanței bibliotecilor în sensul cel mai larg.

Ținem să menționăm că politicile informaționale în Republica Moldova a fost orientată mai mult spre asigurarea unui nivel informațional instituțiilor specializate din sfera bugetară, al economiei în general. Important este ca informatizarea să fie începută din sfera socială,

domeniile culturii și învățământului, în acest fel vor fi cuprinse și bibliotecile, muzeele, arhivele etc. Realizarea acestor prevederi necesită, desigur, voință politică, promovarea reformelor în domeniul bibliotecilor și un plan concret de acțiuni.

În concluzie, precizăm evoluția politicii unitare în domeniul bibliotecilor a fost inițiat de diferiți actori. Atât comunitatea profesională, reprezentată de ABRM, cât și CBN au propus strategii de mobilizare a dezvoltării domeniului biblioteconomic, iar instituțiile bibliotecare la nivel individual au oferit o strategie unică pentru domeniul biblioteconomic.

Totuși lipsa susținerii din partea autorităților centrale și locale a unei politici unitare în domeniul bibliotecilor rămâne a fi o problemă. Lista dispozițiilor reglementatoare, a directivelor, a convențiilor și a altor măsuri politice abordate în studiul nostru este departe de a fi exhaustivă, scopul acestuia fiind mai curând de a evidenția vastitatea câmpului pe care îl acoperă legislația și politicile bibliotecilor. Menționăm că studiile referitoare la politicile europene din domeniul bibliotecilor se referă la depozitul legal, accesul la informație, dreptul de autor etc.

Politicile în domeniul informării devin o prioritate pentru organismele europene și internaționale, fiind reflectate în diverse tratate, convenții, recomandări, acte normative, iar participarea Republicii Moldova la acest proces denotă o implicare mai activă pe arena internațională și speranța în ajustarea legislației naționale la cea internațională, precum și corelarea cu politicile europene în domeniul bibliotecilor.

În perioada dintre anii 2001-2010 orientarea spre normele și politicile internaționale este impusă atât de politicile în domeniul bibliotecilor la nivel național, cât și de imperativul de integrare europeană a Republicii Moldova. De aceea politicile de stat în domeniul bibliotecilor în Republica Moldova trebuie să fie realizată chibzuit, să cuprindă tendințele în domeniul bibliotecilor și transformările ce au loc în societate, fiind elaborată atât de guvern, cât și de societatea civilă.

Deși politicile de stat în acest domeniu reprezintă o funcție integrală a politicii statului în diverse domenii, printre care mai importante trebuie să fie cele ale informării, culturii, învățământului, totuși politici în domeniul bibliotecilor trebuie să fie una separată.

Specific pentru domeniul bibliotecilor în perioada de tranziție este modernizarea bibliotecilor în baza tehnologiilor informaționale în corespundere cu dezvoltarea societății informaționale, ceea ce permite extinderea posibilităților accesului populației la informație.

Actuala politică nu include întregul SNB, ba mai mult, nici el nu este reflectat integral în programele naționale, astfel fiind nevoie de o reevaluare a poziției bibliotecilor în cadrul acestor programe și poziționarea lor astfel încât să li se acorde prioritar susținere financiară și profesională.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Pe parcursul ultimului deceniu au fost întreprinse o multitudine de acțiuni privind reșezarea organizatorică a activității bibliotecare și armonizarea domeniului biblioteconomic din Republica Moldova cu standardele și tehnicile biblioteconomice contemporane promovate pe plan internațional. Cea mai mare realizare a perioadei de tranziție a fost conturarea principiilor fundamentale ale biblioteconomiei naționale de către comunitatea bibliotecară. Totuși insuficienta conștientizare de către conducerea centrală privind importanța strategică a bibliotecilor, precum și lipsa încorporării în politicile de stat a unor planuri de acțiuni privind bibliotecile, subminează dezvoltarea sistemului național de biblioteci. Ca urmare a cercetărilor efectuate, am dedus următoarele concluzii:

- 1) conceptul de politică în domeniul bibliotecilor inițial a fost perceput prin intermediul de politici publice, evoluând consecutiv de la considerarea acesteia ca parte componentă a domeniului culturii, a sferei informaționale și, în sfârșit, a celei din domeniul educațional, obținând independență în diferite perioade ale democrației;
- 2) legislația care reglementează direct și/sau tangențial activitatea de bibliotecă este un angajament pe care și-l asumă guvernul la nivel național pentru susținerea dezvoltării bibliotecilor;
- 3) programele și strategiile în domeniul bibliotecilor sunt o expresie a politicii naționale ce reflectă atitudinea guvernului și a societății civile față de sistemul de biblioteci;
- 4) structurile internaționale (ONU, UNESCO etc.), dar și cele profesionale ale bibliotecarilor (IFLA, EBLIDA, ABRM), au depus eforturi în fundamentarea teoretică și elaborarea unor principii ale cadrului de reglementare și a politicii în domeniul bibliotecilor;
- 5) criteriile de convergență, mondializarea/globalizarea și participarea trebuie să se regăsească în politicile și legislațiile bibliotecilor pentru că sunt în egală măsură prezente în inițiativele europene cărora le datorăm principalele directive politice în domeniul bibliotecilor;
- 6) cultura juridică a bibliotecarilor deține un rol important în promovarea politicilor în domeniul bibliotecilor;
- 7) desfășurarea campaniilor de advocacy de către bibliotecari poate susține promovarea unor idei, strategii, politici în domeniul bibliotecilor;
- 8) orientarea Republica Moldova spre normele și politicile internaționale este iminentă atât pentru politicile în domeniul bibliotecilor la nivel național, cât și ca o cerință pentru integrare europeană;
- 9) cadrul de reglementare în domeniul bibliotecilor din Republica Moldova nu este sistematizat, ceea ce a creat lipsă de unicitate;
- 10) politicile în domeniul bibliotecilor în Republica Moldova trebuie să fie realizată conform specificului necesităților din domeniu și tendințelor ce au loc în societate, fiind elaborată atât de guvern, cât și de societatea civilă și asociațiile profesionale.

RECOMANDĂRI

În vederea eficientizării procesului de elaborare a unei politici în domeniul bibliotecilor din Republica Moldova, considerăm oportună întreprinderea unei serii de **recomandări** atât la nivelul factorilor de decizie, dar și la nivelul actorilor comunității profesionale bibliotecare și la nivelul utilizatorilor/nonutilizatorilor de bibliotecă:

Pornind de la concluziile care s-au conturat, se propun următoarele recomandări:

1. *La nivelul factorilor de decizie din cadrul administrației publice centrale (Ministerul Culturii, Ministerul Educației, Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor, Ministrul Muncii, Protecției Sociale și Familiei etc.)*

- Corelarea strategiilor sectoriale de dezvoltare, precum *Strategia de dezvoltare a culturii „Cultura 2020” și a Planului de acțiuni, Strategiei de dezvoltare a învățământului vocațional/tehnic pe anii 2013-2020, Strategiei inovatoare a Republicii Moldova pentru perioada 2013-2020 „Inovații pentru competitivitate”, parte a Strategiei Naționale de Dezvoltare „Moldova – 2020”, la programele specifice domeniului biblioteconomic.*
- Inițierea noii *Legi cu privire la biblioteci* care ar susține dezvoltarea bibliotecilor din Republica Moldova, în mod special ajustarea acestora la *Liniile directoare cu privire la legislația și politicile în domeniul bibliotecilor* prin prisma principiilor de convergență, globalizare și participare;
- Actualizarea cadrului de reglementare de bibliotecă conform specificului bibliotecilor din țară și armonizat cu tendințele internaționale ce vizează: *asigurarea unui mecanism eficient pentru achiziții de carte, inclusive a exportului și importului publicațiilor, garantarea unui sistem de finanțare, dotarea graduală cu TI, susținerea instruirii continue a personalului de bibliotecă etc.*
- Asigurarea interacțiunii eficiente și unitare a sistemului național de biblioteci prin intermediul *Consiliului Biblioteconomic Național*, organ colegial consultativ, care funcționează pe lângă Ministerul Culturii.

2. *La nivelul factorilor de decizie din cadrul administrației publice locale, fondatorii (primării, universități și alte instituții)*

- Menținerea mecanismelor necesare organizaționale pentru a susține funcționarea adecvată a bibliotecilor pentru comunitățile pe care le deserveșc;
- Furnizarea structurilor clare pentru toate tipurile de biblioteci, clarificând rolurile, funcțiile și responsabilitățile organismelor ce guvernează bibliotecile;

- Dezvoltarea infrastructurilor necesare pentru a sprijini cooperarea dintre diferite tipuri de instituții infodocumentare recunoscând misiunile și acțiunile lor speciale într-un cadru mai larg privind susținerea politicilor naționale informaționale;
- Susținerea bugetelor bibliotecilor în corespundere cu standardele din domeniul informării și documentării ca să reflecte impactul noilor tehnologii, instruirii eficiente a personalului și utilizatorilor bibliotecii.

3. *La nivelul comunității bibliotecare (asociații profesionale)*

- Implicarea activă în dezvoltarea politicilor în domeniul bibliotecilor prin diverse *campanii naționale și activități locale de advocacy*;
- Menținerea unui dialog consecvent între ministerele de resort și reprezentanții bibliotecilor prin intermediul Comisiei *Politici, advocacy și fundrising* din cadrul Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova în scopul asigurării procesului de elaborare și promovare a politicilor ce vizează sistemul național de biblioteci din Republica Moldova;
- Promovarea culturii juridice pentru comunitatea bibliotecară prin diverse acțiuni de instruire în cadrul *Centrului de Excelență Profesională pentru Bibliotecari* și alte *Centre de Formare Regională* din republică;
- Asigurarea *studiilor și cercetărilor în domeniul politicilor specifice sistemului național de biblioteci* care ar determina principiile și direcțiile prioritare ale dezvoltării domeniului în contextul integrării europene.

4. *La nivelul instituțiilor specializate de formare profesională și centre de formare profesională continuă și instituțiilor care nu sunt specializate în această activitate sau nu au centre de formarea profesională continuă*

- Elaborarea programelor de studii cu privire la politicile în sistemul național de biblioteci pentru a asigura dezvoltarea de aptitudini de planificare strategică, monitorizare a politicilor publice în domeniul respectiv, inclusiv ar oferi posibilitatea să deprindă tehnici de gândire strategică;
- Organizarea diverselor forme de instruire formală și nonformală ce ar asigura cunoștințe și practici de abordare sistemică a politicilor culturale în contextul politicilor interne și externe a statului; abilitatea de a racorda tendințele de integrare europeană cu politicile sistemului național de biblioteci a Republicii Moldova etc.

BIBLIOGRAFIE

1. *Biblioteca publică: Linii directoare IFLA/UNESCO pentru dezvoltare*. Trad. din lb. eng. I. Digodi, V. Dunduc; Red. șt. E. Bejan. Chișinău: Epigraf S.R.L, 2007. 92 p.
2. BULUȚĂ, Gheorghe; PETRESCU, Victor. *Vademecum legislativ pentru biblioteci*. Târgoviște: Ed. Bibliotheca, 2004. 212 p.
3. COSTIN, C. *Politicile culturale și calitatea vieții*. Timișoara: Editura de Vest, 1996. 302 p.
4. *Cultura în Republica Moldova: Culeg. statistică*. Chișinău: Statistica, 2005. 24 p.
5. KOREN, Marian. *Political perceptions of public libraries in the Netherlands*. The Hague: Stadsmonitor Vlissingen, 2002. 20 p.
6. KULIKOVSKI, Lidia. Cadrul legislativ al activității de bibliotecă din Finlanda. In: *Cartea, modul nostru de a dăinui. Contribuții la dezvoltarea domeniului biblioteconomic*. Chișinău: Reclama, 2006, p. 246-248 p.
7. LOR, Peter. International advocacy for information ethics: the role of IFLA. In: *International Review of Information Ethics*. 2007, vol. 7, p. 7-17.
8. MARTIN, Eugen. Orientările fundamentale în elaborarea unei legislații și promovarea unei politici de stat în domeniul dezvoltării bibliotecilor. In: *Magazin bibliologic*. 2001, nr. 4, p. 23-25.
9. MARTIN, Eugen. Republica Moldova își trasează politica culturală pentru mileniul trei. In: *Dialog*. 2000, 8 sept., p. 5.
10. MCCALL, Vikki. Social Policy and Cultural Services: A Study of Scottish Border Museums as Implementers of Social Inclusion. In: *Social Policy and Society*. 2009, nr. 8, p. 319-331.
11. OSOIANU, Vera. Biblioteca, legislația și ideea de democratizare. In: *Biblioteca*. 1999, nr. 5, p. 135-136.
12. OSOIANU, Vera. Bibliotecile în oglinda cifrelor. In: *Magazin bibliologic*. 2000, nr. 1, p. 16-17.
13. OSOIANU, Vera. *Un deceniu sub semnul reformei*. Chișinău: BNRM, 2005. 182 p.
14. PÂRVU, R. Dreptul la informare și limitele dreptului de autor (I). In: *Biblioteca*. 2004, nr. 8, p. 236-237.
15. PÂRVU, R. Dreptul la informare și limitele dreptului de autor (II). In: *Biblioteca*. 2004, nr. 9, p. 274-275.
16. *Politica culturală în Republica Moldova = Cultural Policy in Republic of Moldova*. Chișinău, 2002. 268 p.
17. RĂU, ALEXE. Gânduri despre cadrul juridic de reglementare a bibliotecilor din Republica Moldova. In: *Magazin bibliologic*. 2001, nr. 4, p. 4-6.
18. RĂU, ALEXE. Reforma bibliotecară în Moldova (Unele aspecte teoretice). In: *Magazin bibliologic*. 1995, nr. 1-2, p. 2.
19. *Rigorile internaționale actuale ale organizării și funcționării bibliotecilor publice* (Expozeu și comentarii asupra Ghidului IFLA-UNESCO). Chișinău: BNRM, 2007. 154 p.
20. SIMON, MUNDY. *Politica culturală: Ghid succint*. Chișinău: Consiliul Europei, 2000. 95 p.
21. Sistemul Național de biblioteci al Republicii Moldova (S.N.B.). Model strategic. In: *Biblioteconomie: Cadrul de reglementare*. Chișinău: BNRM, vol. I, p. 7-49.
22. STOICA, Ion. Legislația bibliotecilor și exigențele sistemismului. In: *Biblioteca*. 2001, nr. 2, p. 38-39.

23. URFALINO, Philippe. L'invention de la politique culturelle. In: *Bulletin des Bibliothèques de France*. 1997, nr. 2, p. 112-113.
24. VARBANOVA, Lidia. *Planificarea strategică a organizației culturale ca sistem de învățare deschis*. Chișinău: Arc, 2010. 472 p.
25. VITIELLO, Giuseppe. Library Policy and Legislation: a European Perspective. In: *The International Information & Library Review*. 2000, vol. 32, issue 1, p. 1-38.
26. *Viziuni de viitor: politica culturală a Republicii Moldova de la schimbări la viabilitate = Взгляд в будущее: культурная политика Республики Молдова от перемен к стабильности = Visions on cultural policy of Moldova: from changes to sustainability*. Chișinău: ARC, 2009. 158 p.
27. КУЗЬМИН, Евгений. *Библиотечная Россия на рубеже тысячелетий. Государственная политика и управление библиотечным делом: смена парадигмы*. Москва: Либерия, 1999. 224 с.
28. КУЗЬМИН, Евгений. Государственная информационная политика и библиотеки: к проблеме взаимодействия. В: *Б-ки и ассоциации в меняющемся мире: новые технологии и новые формы сотрудничества: материалы 7-ой междунар. конф. «Крым 2000»*. Судак, 2000, т. 1, с. 9-17.
29. ФЕДОРОВ, В.В. Культурная и информационная политика государства: взгляд из библиотеки. В: *Библиотекосведение*. 2005, № 1, с. 21.
30. ФИРСОВ, Владимир. *Государственное законодательное регулирование деятельности библиотек*. Санкт-Петербург: РНБ, 2000. 256 с.

LISTA LUCRĂRILOR PRINCIPALE PUBLICATE LA TEMA TEZEI

Articole de sinteză

1. HARJEVSCHI, Mariana. Concepții și abordări ale legislației de bibliotecă. Studiu comparativ. In: *Legea și viața*. 2007, nr 11, p.23-28.
2. HARJEVSCHI, Mariana. Evaluarea complexităților cadrului de reglementare de bibliotecă. In: *Studia Universitatis. Revistă științifică a Universității de Stat din Moldova*. 2008, nr 1(11), p. 168-175.
3. HARJEVSCHI, Mariana. Excepțiile și limitările dreptului de autor prin prisma politicilor din domeniul bibliotecilor promovate de asociațiile profesionale In: *Intellectus*. 2011, nr. 1, p. 14-21.
4. HARJEVSCHI, Mariana. Reglementarea juridică a relațiilor informaționale în sfera bibliotecară. In: *Analele Universității de Stat din Moldova. Vol. 2. Științe socioumanistice*. 2006, p. 59-63.

Articole în culegeri

5. HARJEVSCHI, Mariana. Gratuitatea împrumutului în cadrul bibliotecilor – o excepție vis-a-vis de aplicarea dreptului de autor. In: *Intellectus*. 2009, nr. 4, p. 16-20.
6. HARJEVSCHI, Mariana. Politici internaționale privind promovarea unui drept de autor echitabil lansate de asociațiile profesionale internaționale. In: *Accesul la informație și dreptul de autor / Asoc. Bibliotecarilor din Rep. Moldova*; col. Red. Belei Olga, Ludmila Costin, Goian Natalia [et. al.]; ed. îngrijită Ludmila Costin, Mariana Harjevschi. Ch.: Centrul ed. al UASM, 2010, p. 22-30.
7. ȚURCAN, Nelly, HARJEVSCHI, Mariana, CHERADI, Natalia. Asociația bibliotecarilor ca factor de dezvoltare a comunității profesionale. In: *Studia Universitatis Seria „Științe Sociale”*. 2014, nr. 3(73), p. 18-22.

Teze ale comunicărilor științifice

8. HARJEVSCHI, Mariana. Cărțile electronice – context, dileme și politici internaționale. In: *Conferința științifică cu participare internațională „Interferențe universitare – integrare prin cercetare și inovare”*. Rez. ale comunic. Ch., 2012, p. 60-63.
9. HARJEVSCHI, Mariana. Linii directoare internaționale: exigențe pentru o legislație modernă de bibliotecă. In: *Conferința corpului didactico-științific „Bilanțul activității științifice a USM în anii 2000-2002”*: 30 septembrie-6 octombrie, 2003. Rezumatele comunicărilor. Științe socioumanistice. Vol. II. Chișinău: CEP USM, 2004, p. 117-118.
10. HARJEVSCHI, Mariana. Politica în domeniul bibliotecilor în condițiile tranziției democratice. Reflecții asupra programelor naționale. In: *Dezvoltarea durabilă a României și Republicii Moldova în context european și mondial: Materialele Conf. Științifice Internaționale 21-23 septembrie 2006*. Chișinău: Dep.Ed.-Poligr. al ASEM, 2006, p. 24-29.
11. HARJEVSCHI, Mariana. Rolul politicii naționale culturale în determinarea politicii domeniului bibliotecar din Republica Moldova (1991-2010) : [comunic. la Conf. șt. Creșterea impactului cercetării și dezvoltarea capacității de inovare...”]. In: *Bibliotheca Septentrionalis*. 2011, nr. 2 (37), p. 145-148 ; Creșterea impactului cercetării și dezvoltarea capacității de inovare Conf. Șt. Naț. cu implicare internaț. dedicată aniv. a 65-a de la fondarea USM. Șt. umanistice. Ch. : USM, 2011, p. 145-147.

Teze ale comunicărilor științifice internaționale

12. HARJEVSCHI, Mariana. Law Librarianship in Moldova. In: *The IALL International Handbook of Legal Information Management* / ed. Richard A. Danner and Jules Winterton. London, 2011, p. 141-148. – în limba engl.
13. HARJEVSCHI, Mariana. Libraries and Access to Knowledge – Partners with Consumers. In: *Access to knowledge for consumers Reports of Campaigns and Research 2008–2010.- Consumers International: Kuala Lumpur, 2010. 320 p.*
14. ХАРЖЕВСКИ, М.В. Приоритеты государственной библиотечной политики в Республике Молдова / М.В. Харжевски. In: *Библиотеки и информационные ресурсы в современном мире науки, культуры, образования и бизнеса: 11-я Междунар. конф. "Крым 2004"*: Тр. конф. М., 2004. 1 электрон. опт. диск (CD-ROM). – рус.

Coordonator culegeri

15. HARJEVSCHI, Mariana. *Accesul la informație și dreptul de autor* / Asoc. Bibliotecarilor din Rep. Moldova; col. Red. Belei Olga, Ludmila Costin, Goian Natalia [et. al.]; ed. îngrijită Ludmila Costin, Mariana Harjevschi. Ch.: Centrul ed. al UASM, 2010. 130 p.
16. HARJEVSCHI, Mariana. *eIFL-IP Advocacy pentru accesul la cunoștințe: dreptul de autor și bibliotecile*. Manual cu privire la dreptul de autor și alte probleme juridice conexe bibliotecilor / ed. Îngrijită de Mariana Harjevschi. Ch.: Print-Caro SRL, 2009. 88 p.

ADNOTARE

HARJEVSCHI Mariana. *Evoluția politicilor în sistemul național de biblioteci din Republica Moldova.* Teză de doctor în științe ale comunicării la specialitatea 572.02. – Infodocumentare; biblioteconomie și știința informării. Chișinău, 2014.

Structura tezei include: introducere, trei capitole, adnotări în 3 limbi, concluzii generale și recomandări, 15 anexe, bibliografia din 211 titluri, 140 de pagini de text de bază. Rezultatele studiului au fost prezentate la conferințe din țară și de peste hotare, și publicate în reviste științifice naționale și internaționale.

Cuvintele-cheie: politici de bibliotecă, legislație de bibliotecă, sistem național de biblioteci.

Domeniul de studiu: cuprinde aspectele teoretice, metodologice și practice ale implementării politicilor privind dezvoltarea sistemului național al bibliotecilor din Republica Moldova.

Scopul tezei: reprezintă elucidarea problemelor privind inițierea, elaborarea și armonizarea politicii de stat în domeniul bibliotecilor ca factor al modernizării bibliotecilor.

Obiective ale tezei: stabilirea elementelor definitorii ale politicilor în domeniul bibliotecilor; determinarea importanței politicilor în domeniul bibliotecilor pentru dezvoltarea biblioteconomiei; cercetarea și analiza structurii și a conținutului politicilor statului în domeniul bibliotecilor, evaluarea exigențelor europene și asigurarea implementării acestor experiențe în domeniul bibliotecilor din Republica Moldova; cercetarea culturii juridice a bibliotecarilor, ca element al formulării politicilor în domeniul bibliotecilor; formularea propunerilor și recomandărilor în vederea perfecționării cadrului juridic privind politicile în domeniul bibliotecilor pentru a soluționa problemele existente în domeniu.

Noutatea științifică a rezultatelor obținute rezidă în conceptualizarea specificului politicilor în domeniul bibliotecilor; descrierea evoluției politicilor în domeniul bibliotecilor prin evidențierea direcțiilor generale de abordare: prima este realizată din perspectiva politico-juridică, iar cea de-a doua – din punct de vedere biblioteconomic; formularea definiției de politici în domeniul bibliotecilor ce vizează atât caracterul teoretic, cât și caracteristici practico-aplicativ; identificarea instrumentelor de realizare a politicilor în domeniul bibliotecilor ce vizează perioada anilor 1991-2013; elaborarea liniilor directorii pentru politica în domeniul bibliotecilor ajustate la rigorile actuale.

Problema științifică soluționată în teză constă în fundamentarea elementelor-cheie ale politicilor în sistemul național al bibliotecilor.

Semnificația teoretică derivă din rezultatele analizei detaliate și complexe ale tendințelor evoluției politicilor în domeniul bibliotecilor cu scopul armonizării legislative și instituționale în conformitate cu modelele și practicile comunitare.

Valoarea aplicativă a lucrării rezidă în cercetarea științifică ce completează lacunele existente în știința biblioteconomică din Republica Moldova consacrată studiului problemelor privind politicile în domeniu. Rezultatele cercetării pot fi utilizate de către factorii de decizie pentru optimizarea procesului de elaborare de politici în domeniul bibliotecilor, precum și în procesul practic din cadrul bibliotecilor și didactic din sistemul de învățământ superior.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele tezei de doctorat au fost expuse în articole publicate în culegeri și reviste de specialitate. Volumul total al publicațiilor la tema dată este de circa 15,0 c.a.

АННОТАЦИЯ

ХАРЖЕВСКИ Марианна. Развитие политик национальной системы библиотек Республики Молдова. Диссертация на соискание ученой степени доктора коммуникационных наук. Специальность: 572.02. Документоведение; Библиотековедение и Информационные Науки. Кишинев, 2014.

Структура диссертации: работа состоит из введения, трех глав, выводов и рекомендаций, 140 страниц основного текста, библиографии включающей 211 названий, 15 приложений. Основные положения и результаты исследования были представлены на конференциях организованных в стране и за рубежом, а также были опубликованы в национальных и международных научных журналах

Ключевые слова: библиотечная политика, библиотечное законодательство, национальная система библиотечная.

Область исследования: коммуникационные науки.

Цель исследования: выяснение проблем, связанных с проектированием, разработкой и гармонизацией государственной политики в области библиотек как фактор модернизации библиотек.

Задачи исследования: разработка политики, определяющей функционирование библиотек; определение важности библиотечной политики для развития библиотек; исследование, анализ структуры и содержания государственной политики в области библиотек; оценка деятельности библиотек в соответствии с европейскими нормами и обеспечение внедрения данного опыта в библиотеках Республики Молдова; исследование правовой культуры библиотекарей в качестве элемента формирования политики библиотек; формулировка предложений и рекомендаций по улучшению правовых аспектов деятельности библиотек в рамках библиотечной политики.

Научная новизна результатов: разработка конкретной концепции библиотечной политики; анализ эволюции библиотечной политики с позиции политико-правовых аспектов и с точки зрения библиотечной системы; определение понятия политики в области библиотек, обоснованное с теоретической и прикладной точки зрения; выявление инструментов для реализации политики, направленной на развитие библиотек в период 1991-2013 гг.; разработка руководящих принципов политики в области библиотек, адаптированной к современным условиям.

Важная научная проблема решенная в данной работе заключается в обосновании ключевых элементов политики для национальной системы библиотек.

Теоретическая значимость работы заключается в комплексном анализе тенденций библиотечных политик в области развития библиотек с целью законодательной и институциональной гармонизации.

Практическая значимость. Исследование решает существующие проблемы в области библиотечного развития Республики Молдова по изучению вопросов политики развития библиотек. Результаты исследований могут быть использованы для решения проблем по оптимизации формирования библиотечной политики, а также в практической деятельности библиотек, в том числе в рамках библиотечного образования.

Внедрение научных результатов. Результаты диссертации были представлены в статьях, опубликованные в сборниках и журналах. Общий объем публикаций по теме составляет 15,0 а.л.

ANNOTATION

HARJEVSCHI Mariana. Policy development within the national libraries' system in Moldova. PhD Thesis on Communication Sciences, Specialty 572.02. – Information Research; Library and Information Science. Chisinau, 2014.

Structure of the thesis include: paper includes introduction, 3 chapters, annotation in 3 languages, conclusions and recommendations, three appendices, a bibliography of 211 titles, 140 pages of text. Basic provisions and results of the study were presented at international conferences and published in national and international scientific journals.

Keywords: library policies, library legislation, the national library system

Field of study: includes theoretical, methodological and practical aspects of implementing the national policy on the development of libraries in Moldova.

The aim of the thesis: is to demonstrate the problems related to establishing, developing and harmonization of state policy in the field of libraries as a factor of modernization of libraries.

Objectives of the thesis: establishing policy defining elements of libraries; determining the policy importance of libraries for library development; research and analysis of the structure and content of state policy on libraries, assessing European requirements and ensure implementation of these experiences in the library of the Republic of Moldova; research librarians legal culture as an element of policy formulation libraries; its proposals and recommendations to improve the legal framework policy libraries to solve problems in the field.

Scientific novelty of the results lies in conceptualizing specific library policy; description of policy developments by highlighting DGs libraries approach: the first is made of politico-legal perspective, and the second - in terms of library, policy formulation defined libraries targeting both theoretical character and features practical and applied; identifying instruments for achieving policy aimed at libraries during the years 1991-2013; development policy model adjusted to the rigors institution libraries library today.

Scientific problem addressed in this paper is to substantiate the key elements of the national system of library policies.

Theoretical results derived from detailed and complex analysis of trends in library development policies aiming legislative and institutional harmonization in the models and community practices.

The value of the work. Scientific research in science librarianship fill gaps in Moldova dedicated to the study on the policy issues. The research results can be used by decision makers to optimize policy-making in libraries, and in virtually the libraries and teaching in higher education.

Implementation of scientific results. The results of the thesis have been presented in articles published in collections and journals. The total volume of publications on this topic is about 15,0 author papers.

HARJEVSCHI MARIANA

**EVOLUȚIA POLITICILOR ÎN SISTEMUL NAȚIONAL
AL BIBLIOTECILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA**

**572.02. – INFODOCUMENTARE; BIBLIOTECONOMIE ȘI
ȘTIINȚA INFORMĂRII**

Autoreferatul tezei de doctor în științe ale comunicării

Aprobat spre tipar: 17.10.2014
Hârtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar: 1,8

Formatul hârtiei 60x84 1/16
Tirajul 50 ex.
Comanda nr. 144/14

Centrul Editorial Poligrafic al Universității de Stat din Moldova
MD-2009, Chișinău, str. A. Mateevici, 60